

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Poslední Rožmberkové

Klára Johánková

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor České dějiny

Bakalářská práce

Poslední Rožmberkové

Klára Johánková

Vedoucí práce:

PhDr. Roman Kodet Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2007

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Klára Johánková

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu práce PhDr. Romanu Kodetovi, PhD., za trpělivost, cenné rady a připomínky ke zvolenému tématu.

Obsah

1	ÚVOD.....	1
2	ROD ROŽMBERKŮ	4
	2.1 Dělení rŮží – vznik pánů z Rožmberka	4
	2.2 Vzestup politického vlivu Rožmberků v českých zemích	6
	2.3 Období vlády Jošta III. z Rožmberka.....	13
3	NÁSTUP VILÉMA Z ROŽMBERKA.....	15
	3.1 Vilémovo mládí.....	15
	3.2 Politický život.....	17
	3.3 Rodinný život.....	20
	3.4 Dědičné spory s budoucím nástupcem Petrem Vokem a Vilémova smrt.....	23
4	NÁSTUP PETRA VOKA.....	25
	4.1 Petrovo mládí	25
	4.2 Kavalírské cesty a první zkušenosti.....	27
	4.3 Politický život Petra Voka	28
	4.4 Poslední léta Petra Voka.....	34
	4.5 Rožmberské dědictví.....	
5	ZÁVĚR.....	
6	SEZNAM LITERATURY	39
7	RESUMÉ.....	41

1 ÚVOD

Rožmberské dějiny sahají do 12. století a po celá čtyři století si vybudovaly vysoké postavení v politickém životě. Rožmberkové patřili mezi nejstarobylější a nejvlivnější šlechtický rod v českých zemích. Členové rožmberského rodu zastávali vysoké funkce u královského dvora, čímž se zapsali do dějin. Stali se zakladateli významných klášterů. Mezi nejznámější patří cisterciácký klášter ve Vyšším Brodě. Znakem tohoto rodu se stala pětilistá červená růže na stříbrném poli, která i dodnes zdobí bývalé rožmberské majetky. Rožmberské dominium se postupem staletí dostávalo do finančních potíží. Největší zadluženost přišla s nástupem Petra Voka, který na začátku 17. století prodal dominium, které neodmyslitelně patřilo k Rožmberskému rodu. Jednalo se o zámek v Českém Krumlově. Přes velké nesympatie tehdejšího císaře Rudolfa II. zámek prodal právě jemu.

O Rožmberském rodě bylo napsáno dostatečné množství publikací. Ať už se jedná o stručný přehled celého rodu nebo jeho jednotlivců. Zvláště pak o posledních vladařích, kterými byli bratři Vilém z Rožmberka a Petr Vok z Rožmberka. Ve své práci jsem se zaměřila převážně na poslední vladaře rožmberského domu. Jejich politický a zahraniční vliv, ale také na rodinné vztahy mezi bratry a jejich osobními životy. Veškerá literatura spojená s touto tematikou je snadno k nalezení ve vědeckých knihovnách. Jsou vydávány encyklopedie, zabývající se Rožmberským rodem, ale ty spíše nastiňují Rožmberský rod a další rody s nimi spojené, proto neslouží k hlubšímu pochopení příslušné doby.

Práce je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole je představen Rožmberský rod. Je zde popsán jeho vznik a jejich zásluhy během několika století. Zásluhy se týkají především rozšiřování majetku, zakládání klášterů, sídelních domů a vzestup jejich politické moci. Je zde také uveden celkový přehled jednotlivců rodů. Ve druhé kapitole jsem se

zaměřila na předposledního rožmberského vladaře Viléma z Rožmberka, který svým politickým vlivem a diplomacií ovlivnil dění převážně v českých zemích. Vilém už na svých studiích získal potřebné kontakty a rozhled v zahraniční politice, k čemuž přispěla i návštěva Itálie, kde ho ovlivnil umělecký renesanční styl. V tomto stylu nechal vyzdobit své sídlo v Českém Krumlově. Je zde nastíněn i soukromí život a jeho touha po mužském dědici, což ovlivnilo i vztah mezi bratrem Petrem Vokem. Třetí kapitola pojednává o posledním rožmberském nástupci Petru Vokovi z Rožmberka. Popisují zde jeho studium, ke kterému patřily tzv. Kavalírské cesty, na kterých dostal Petr celkový přehled o zahraničním dění. Tyto cesty ho ovlivnily také po stránce náboženské. V pozdějších letech se hlásil k Jednotě bratrské, což mu přineslo nemalé komplikace s královským dvorem. K Petrovým zálibám patřilo sběratelství a astronomie. V této kapitole je také popsán Petrův rodinný život a nesnáze s ním spojené.

V bakalářské práci jsem využila metodu chronologickou, při které jsou události popsány tak, jak šly za sebou. K představení rodu byly použity publikace od Bohumíra Němce *Rožmberkové. Životopisná encyklopedie panského rodu*, kde je stručný přehled jednotlivců Rožmberského rodu. Tato encyklopedie je použita převážně v první kapitole. K představení rodu přispěla publikace od Roberta Šimůnka a Romana Lavičky *Páni z Rožmberka, Jižní Čechy ve středověku*. V dalších kapitolách byly použity odborné publikace převážně od historika Jaroslava Pánka *Vilém z Rožmberka, Petr Vok z Rožmberka* a kniha s názvem *Poslední Rožmberkové*, ve které jsou spojené obě předchozí knihy. Tyto publikace poskytly odborný přehled o dění v dané době a podrobné popsání obou historických postav. Další důležitou publikací bylo životní dílo Václava Březana *Životy Posledních Rožmberků I., II.* V prvním svazku je popsán Vilémův život a v druhém Petrův život.

Václav Březan sloužil jako archivář na rožmberském dvoře a byl vyzván Petrem Vokem k sepsání dějin jejich rodu. Březan popisuje jednotlivé události, rok po roce života posledních Rožmberků. Oba svazky jsou psány v dobové češtině. Profesor Václav Bůžek a jeho kniha s názvem *Světy posledních Rožmberků* je takové shrnutí jeho předešlých publikací s rožmberskou tematikou. Z této knihy byly vybrány kapitoly týkající se posledních vladařů. Jejich vzestup, manželské soužití a poslední léta vladařů.

2 ROD ROŽMBERKŮ

2.1 Dělení růží – vznik pánů z Rožmberka

Rožmberský rod patřil mezi nejstarobylější, nejvlivnější a nejurozenější po celé čtyři století, jehož členové zastávali vysoké funkce, dostávali se do sporu s panovníkem a vlastnili nemalé pozemky. Tím se zapsali do dějin jako nejznámější rod v českých zemích.

Zakladatelem větve rožmberské byl Vítek III., syn Vítky z Prčice. Ten podle legendy rozdělil svůj rod na několik rodových větví. Každá z nich dostala část majetku a vlastní erb svého rodu. K tomuto dělení se váže legenda zvaná Dělení růží, která pojednává o společném původu pěti šlechtických rodů, které mají společný znak a to pětilistou růží.¹ *„Vítek z Prčice před svou smrtí svolal pět svých synů, aby mezi ně rozdělil svůj majetek. Vok dostal červenou růži ve stříbrném poli, kdy červená barva v heraldické nauce je nejdůležitější barvou, měl také dostat nejcennější část majetku Rožmberk, Český Krumlov a Vítkův Hrádek. Další a to modrou růži dostal ve zlatém poli, Smil a k ní panství Stráž a Bystřice. Třetí syn Jindřich dostal zlatou růži v modrém poli a k ní území, na kterém vybudoval Jindřichův Hradec. Čtvrtý syn Vilém dostal stříbrnou růži v červeném poli a tomu hrad Landštejn a Třeboň. Posledním byl nemanželský syn Sezema, ten dostal černou růži ve zlatém poli k tomu hrad a panství Ústí – dnes Sezimovo. Takto praví pověst, kterou zaznamenal Krumlovský archivář Václav Březan.“²*

Tyto čtyři růže: modrá, zlatá, stříbrná a červená představují rodové větve Vítkovců a k nim patřili páni z Rožmberka, Krumlova, Stráže, Landštejna a páni z Hradce.

¹ BEDŘICH, JAKAB, KUBÍKOVÁ, MAŠKOVÁ, MINÁŘOVÁ, PUTSCHÖGL, WIMMEROVÁ, *Příběh města Český Krumlov*, Český Krumlov 2009, s. 8.

² HAUBELT, Josef, *Jakub Krčín z Jelčan: list z historie jižních Čech*, Praha 2003, s. 6.

Nejslavnější a největší větev tvořil rod Rožmberků.³ Rožmberkové zaujímali ve stavovské společnosti nejčestnější místo hned po panovníkovi. Vlastnili mnoho pozemků, které tvořily hlavní panství a to Český Krumlov, Dívčí Kámen, Helfenbourg, Choustník, Miličín, Nové Hrady, Prachatice, Příběnice, Rožmberk, Vítkův Hrádek, Třeboň a rakouský Haslach. Těmito městy procházely i důležité obchodní cesty do Bavor a Rakous. Věnovali se také rozvoji různých řemesel, převážně pak rybníkářství a těžbě drahých kovů v okolí Českého Krumlova.⁴

Rodovým sídlem se stal na konci 13. století hrad Rožmberk. Po vymření krumlovské větve Vokem z Krumlova roku 1302 získal Krumlov Jindřich I. z Rožmberka (syn Voka I z Rožmberka). Krumlov se tak stal až do roku 1602, kdy byl prodán kvůli zadlužení rodu panovníkovi Rudolfovi II., hlavní rodovou rezidencí.

Rožmberkové si v průběhu staletí zachovali plnou držbu svého dědičného majetku. V dalších staletích se nerozdělili na další větve a vždy panoval jen jediný dospělý Rožmberk. *„Nakonec rodovou tradici, kdy v čele rodu stál vždy jediný a zpravidla nejstarší Rožmberk, podepřel před polovinou 15. století Oldřich II. listinným falzem datovaným rokem 1360. Tímto listem císař a český král Karel IV. potvrdil nedělitelnost rožmberského majetku (také dominia) a rovněž potvrdil roli jediného pána nad celým rodem tzv. (vladaře Domu rožmberského).“*⁵

³ Tamtéž, s. 7.

⁴ BŮŽEK, Václav, *Českokrumlovsko v době jagellonské 1470–1526*, Státní okresní archiv v Českém Krumlově 1998, s. 11.

⁵ NĚMENC, Bohumír, *Rožmberkové. Životopisná encyklopedie panského rodu*, České Budějovice 2001, s. 8.

2.2 Vzestup politického vlivu Rožmberků v českých zemích

Syn Vítka III. Vok I. z Rožmberka se dostal do politického dění v českých zemích, kde obhajoval a chránil rodovou tradici. Začal budovat na jihu Čech, kam přesunul své sídlo.

Založil hrad Rožmberk a rodový klášter ve Vyšším Brodě. Vok I. se oženil s Hedvikou ze Schaunberga a narodil se jim syn Vítek z Rožmberka a Krumlova, jenž zemřel roku 1277, a Jindřich I. z Rožmberka, který měl pokračovat v budování po otci, jak v politickém směru, tak i v budování rožmberského dominia. S rostoucí mocenskou silou Voka I. z Rožmberka, rostla i nevraživost Přemysla Otakara II. vůči Vokovi, který zemřel roku 1262. Jindřich I. z Rožmberka byl zastíněn starším a ambicióznějším Závišem z Falkenštejna z rodu pánů z Krumlova.⁶ „... jehož vzestup a pád byly stejně tak strmé jako dodnes fascinující, jistě i tragickou Závišova konce.“⁷ Jindřich se po Závišově smrti stal dědicem pánů z Krumlova, jejíž součástí byl i Český Krumlov.

Jindřichův syn Petr I. z Rožmberka byl po svém dědovi Vokovi I. z Rožmberka další významnou postavou svého rodu. Petr I. z Rožmberka zasvětil svůj život převážně budování duchovní stránky svého rodu. „*Ten po učení a pobožnosti dychtiv, v věku mladosti obliboval sobě život duchovní, mnišský, pročež do kláštera svého vyšebrodského mezu bratří dav se habit jejich na se vzal a pod poslušenstvím převora toliko jako laici za některý čas zůstával.*“⁸ Petr I. v letech 1312–1319, 1325–1347 zastával úřad nejvyššího komorníka Českého království a byl také po určitou dobu zástupce v zemské správě za Jana Lucemburského.

⁶ ŠIMŮNEK, Robert, LAVIČKA, Roman, *Páni z Rožmberka 1250–1520. Jižní Čechy ve středověku*, České Budějovice 2011, s. 18-21.

⁷ Tamtéž, s. 19.

⁸ KUBÍKOVÁ, Anna, *Rožmberské kroniky krátký a sumovní výtah od Václava Březana*, České Budějovice 2005, s. 25.

S Janem Lucemburským udržoval kontakt, patřil tak k užšímu okruhu lidí panovníka. Ovlivnil také mnoho církevních institucí téže doby. Petr I. se také věnoval výstavbě rodové rezidence v Českém Krumlově a připravil tak svým pěti synům výhodnou pozici v politickém dění. *„Léta Páně 1318 pan Petr podruhé ženil se, pojav sobě za manželku šlechtičnu Kateřinu, pana Beneše z Vartenberka a paní Doroty z Dubé dceru, s níž zplodil syny: Jindřicha, Petra, Oldřicha, Jošta a Jana, dcery: Kateřinu, Metzen, Annu a N. N.“*⁹ Petr I. z Rožmberka zemřel roku 1347 a jeho ostatky byly uloženy v rodové hrobce ve Vyšším Brodě.

Jindřich II. z Rožmberka, nejstarší Petrův syn padl po boku svého krále Jana Lucemburského v bitvě u Kresčaku 26. 8. 1346. Druhý syn Petr II. z Rožmberka kráčel ve stopách svého otce, stal se duchovním. Oldřich I. z Rožmberka a Jan I. z Rožmberka spravovali rožmberské dominium, kdy docházelo ke střetům s královskou mocí. Střety vyvrcholily vyloučením Rožmberků z nejvyšších úřadů Českého království.¹⁰ Jošt I. z Rožmberka navazoval na svého otce v politické úrovni. *„...ze zemských úřadů se však vzdaluje na počátku 50. let a následujících několik desetiletí, bez ohledu na posléze pozitivní vývoj vztahů s panovníkem, představuje v rožmberské držbě úřadů výraznou cézuru.“*¹¹ V letech 1347–1351 zastával vysoký úřad nejvyššího komorníka. Z politického hlediska měl velké rozpory s panovníkem Karlem IV., který ho zbavil úřadu a ostatní Joštovy bratry vyloučil z politického i veřejného života. Vrchol všech sporů krále s Rožmberky vyvrcholil v roce 1356 vojenskými střety.

*„Přímou příčinou se stala stavba nového královského hradu Karlova hrádku u Purkarce v bezprostřední blízkosti rodových držav Rožmberků.“*¹² Celá záležitost nakonec skončila roku 1356 smírem.

⁹ Tamtéž s. 25

¹⁰ BEDŘICH, JAKAB, KUBÍKOVÁ, MAŠKOVÁ, MINÁŘOVÁ, PUTSCHÖGL, WIMMEROVÁ, s. 9–12.

¹¹ ŠIMŮNEK, LAVIČKA, s. 22.

¹² NĚMENC, s. 42.

Celkové budování synů Petra I. z Rožmberka přineslo rozšíření majetkové držby. Nejvýznamnější koupě byla panství Nové Hradky v roce 1359, Třeboň 1366 a Velešín v roce 1387. Založili také několik klášterů, minoritů a klarisek v Českém Krumlově.

Současně iniciovali výstavbu sídla Augustiniánského řádu v Třeboni roku 1367 a paulánské poustevny ve Výtoni roku 1348. Stavba dalších rožmberských klášterů se zastavila na celé 14. století.¹³

Další pokračovatel Rožmberské linie byl jediný mužský potomek. Syn Oldřicha I. z Rožmberka a Alžběty z Vartemberka Jindřich III. z Rožmberka. Jindřich III. měl na starost celé rožmberské dědictví. Po dlouhé době zasahoval do politického dění na přelomu 14. a 15. století. V tomto období docházelo k posilování opozice vůči panovníkovi a postupnému rozkladu královské moci. Jindřich zastával úřad nejvyššího purkrabího pražského hradu a podle toho také jednal s královskou kanceláří. Byl velice svérázný až bezohledný, když hájil rožmberské zájmy. Politická nestabilita vyvrcholila v roce 1394 zajištěním Václava IV. vyšší šlechtou. Po Václavově zajištění se správy nad českými zeměmi ujali členové panské jednoty, mezi které patřil Jindřich III. z Rožmberka.¹⁴

Do čela zemské vlády se postavil Jošt Lucemburský. Na příkaz Václavova bratra Jana Zhořeleckého byli nuceni Václava převést do Rakous. Po zdlouhavém jednání a panovníkově slibu, ve kterém zaručil pánům vliv v zemi, byl Václav propuštěn. Dohoda mezi králem a Jindřichem III. z Rožmberka byla stvrzena listinou z roku 1405. Jindřich se za svůj život oženil dvakrát. První manželka byla Barbora ze Schaunberga a po její smrti v roce 1399 se oženil s Alžbětou z Kravař a z Plumlova. Z tohoto sňatku vzešel nástupce Oldřich II.

¹³ Němec, s. 21-22.

¹⁴ ŠIMŮNEK, LAVIČKA, *Páni z Rožmberka*, s. 22.

Před Jindřichovou smrtí byli ustanoveni poručníci jeho dětí, Čeněk z Vartemberka, Jan mladší z Hradce a Jindřich z Kravař a z Plumlova.¹⁵ Oldřich II. z Rožmberka se narodil roku 1403 a vlády se ujal v roce 1417. Do té doby se vládl jeho poručník Čeněk z Vartenberka.

Oldřich II. byl jedním z nejznámějších a nejdůležitějších postav rožmberského rodu a nejvýraznějších postav 15. století. V mládí byl veden svým poručníkem i matkou ke kališnictví.¹⁶ „ *Pánu mladýmu let došlým léta Páně 1418 panství sstoupil, jej za svú strejnu, pannu Kateřinu, pana Jana z Vartmberka a paní Anny z Vilhartic aneb z Herštejna dcerku, oženiv, statkem svým s ním se spolčil.*“¹⁷ S Kateřinou zplodil tři syny Jindřicha IV. z Rožmberka, Jošta II. z Rožmberka a Jana II. z Rožmberka a čtyři dcery Anežku z Rožmberka, Ludmilu z Rožmberka, Perchtu z Rožmberka a Kateřinu z Rožmberka.¹⁸ Po smrti Václava IV. 1419 se začaly naplno projevat náboženské a politické nepokoje. Po upálení mistra Jana Husa roku 1415 situaci v Českém království nepřidal, naopak v rozpolceném království začaly vnitřní rozbroje. Roku 1420 většina českých stavů váhala mezi náboženstvím a politickým přesvědčením. Oldřich se i přes svoje kališnictví přidal na stranu legitimního následníka Zikmunda Lucemburského. Své rozhodnutí nezměnil ani při dalších husitských válkách.

Ke konci roku 1420 byl ustanoven sněm o jmenování dvaceti zemských správců, jmenován byl i Oldřich II. z Rožmberka. Sněm zároveň neuznal uherského krále Zikmunda Lucemburského českým králem. V témže roce také Oldřich uzavřel příměří s husity, zároveň se v roce 1434 rožmberské vojsko zasloužilo o porážku v bitvě u Lipan.

¹⁵ Tamtéž, s. 35-37.

¹⁶ ŠIMŮNEK, LAVIČKA, s. 22-23.

¹⁷ KUBÍKOVÁ, s. 35.

¹⁸ Tamtéž, s. 35.

Po smrti Zikmunda v roce 1437 vymřel lucemburský rod a jeho nástupcem se měl stát Albrecht II. Habsburský, kterého Oldřich podporoval. Oldřich jím pak byl jmenován hejtmanem českého království. Po Albrechtově smrti v roce 1439 se opět vedl spor o český trůn mezi Habsburky a Jiřím z Poděbrad.

V 50. letech 15. století se Oldřich vzdal vlády nad rožmberským dominiem a přenechal správu svým synům, na které i nadále dohlížel.¹⁹ *„Léta Páně 1451 pán starý, mnohými válkami a velikými zaneprázdněními zpracovalý, chtěv odpočinouti, správu panství synům svým předepsaným na jistú úmluvu postoupil. Kterúž k sobě nejstarší dyn pan Jindřich přijal a po něm Jan, bratr jeho, vladařil.“*²⁰ Oldřich II. z Rožmberka zemřel roku 1462 a jeho ostatky byly uloženy ve vyšebrodském klášteře.

Po Oldřichově smrti se vlády ujal jeho nejstarší syn Jindřich IV. z Rožmberka. Jindřich se velmi podobal povahově svému otci, a svým ambiciózním chováním v politické sféře zcela nahradil svého otce. Byl také vojensky zdatný. Roku 1456 se účastnil tažení krále Ladislava Pohrobka do Srbska proti Turkům. Tato cesta mu byla osudnou, při návratu se Jindřich IV. nakazil morem a v roce 1457 zemřel. Manželství s Alžbětou ze Schaunberga zůstalo nenaplněno a na jeho místo nastupil nejmladší bratr Jan II. z Rožmberka.²¹ *„Jan z Rožmberka, Václavem Březanem označený za pokojného, nesdílel otcovu ani bratrovu bojovnou a ctižádostivou povahu. Za svůj životní cíl se patrně vytkl vybědnutí z obrovských dluhů, sužujících rožmberskou pokladnu, a provedení rodiny a dominia neklidnou dobou mocenských a náboženských bojů.“*²² Jan podporoval volbu Jiřího z Poděbrad českým králem. K jeho rozhodnutí vedla tíživá finanční zadluženost rožmberského rodu.

¹⁹ NĚMENC, s. 59-63.

²⁰ KUBÍKOVÁ, s. 40.

²¹ Tamtéž, s. 24-25.

²² KUBÍKOVÁ, Anna, *Českokrumlovsko*, s. 27.

Jiří z Poděbrad se tak po svém zvolení stal věřitelem Rožmberků. Celkovou finanční ztrátu řešil Jan se svým bratrem Joštem II. z Rožmberka. Jan Joštovi v roce 1459 zastavil veškerý majetek, čímž demonstroval platební schopnost před věřiteli. 28. listopadu 1465 došlo na Zelené Hoře za účasti obou bratrů Jana a Jošta k ustanovení Zelenohorské jednoty pod vedením Zdeňka ze Šternberka. *„16 nejvýznamnějších katolických pánů českého království sepsalo stížný list proti kališnickému králi Jiřímu z Poděbrad z důvodu porušování zemských práv a svobod. Pro neochotu jednotníků najít cestu ke smíru opustil Jan řady spiklenců a v létě roku 1466 se smířil s panovníkem.“*²³

Jošt II. z Rožmberka požádal svého bratra Jana o návrat ke katolické straně. V případě, že by tak neučinil, byl Jošt nucen vyžádat si určitý díl z rožmberského dominia. Další válečné konflikty se odehrály v roce 1468 mezi Zelenohorskou jednotou. Janovy vojenské oddíly se postupně vyčerpaly a Jan byl nucen opustit přízeň Jiřího z Poděbrad. Domnívali se tak, že tímto rozkošem dojde ke klidu a míru, ale jejich očekávání se nenaplnila. Rožmberské panství se stalo cílem královských oddílů. Nájezdům musel čelit i ze strany Zelenohorské.²⁴ *„Závěr Janova života nebyl pro něho osobně asi uspokojivý. Brzy shledal veškeré ústupky, které udělal, nepřinesly očekávaný mír a klid. Česká vnitropolitická situace se neurovnala ani po smrti krále Jiřího 22. března 1471.“*²⁵

V roce 1454 se oženil s Annou kněžnou Hlohovskou, která mu porodila deset dětí, ale jenom tři z nich se staly vladaři Domu rožmberského. Janovým nástupcem se stal nejstarší Jindřich V. z Rožmberka. Jindřichovým poručníkem byl Bohuslav ze Švamberka.

²³ NĚMENC, s. 29.

²⁴ KUBÍKOVÁ, Anna, *Českokrumlovsko*, s. 27-30

²⁵ Tamtéž, s. 30.

Jeho poručnická povinnost netrvala dlouho, ale i tak si nadále udržel vysoký vliv v rožmberské sféře²⁶ „...svědectvím může být rožmbersko-švamberská smlouva, uzavřená roku 1484, kde Rožmberkové vystupovali spíše jako pasivní účastníci než smluvní partneři.“²⁷ V roce 1475 se stal spoluvladařem Vok II. z Rožmbeka. Po abdikaci staršího bratra Jindřicha V. z důvodu duševní nemoci, se Vokovým spoluvladařem stal mladší bratr Petr IV. z Rožmberka. Vok také zastával funkci zemského hejtmana. V roce 1471 podporoval ze dvou českých králů Matyáše Korvína na úkor Vladislava II. Jagellonského.

V roce 1479 se konal Olomoucký sněm, kterého se zúčastnil i Vok II. z Rožmberka. Zde došlo k usmíření obou českých panovníků, Matyáše Korvína a Vladislava II. Jagellonského, a bylo zde domluveno nástupnictví v případě úmrtí jednoho z nich. Po Matyášově smrti roku 1490 nastupil na český trůn Vladislav II. a ten v době své nepřítomnosti v zemi jmenoval čtyři hejtmany. Jedním z nich byl Vok II. z Rožmberka zastupovaný mladším bratrem Petrem IV. z Rožmberka.²⁸ Vok odstoupil v roce 1493 ze zdravotních důvodů, jeho nástupcem se stal Petr IV. z Rožmberka.

Petr převzal bratrův úřad zemského hejtmana, na který později v roce 1499 rezignoval. Zasloužil se o zvýšení významu postavení rožmberského rodu v rámci české stavovské obce. O rok později se u Petra začínaly projevovat nejen psychické, ale i zdravotní problémy. Jeho stav zhoršoval i nevraživé vztahy mezi jeho synovcem Jindřichem VII. z Rožmberka. Petr se snažil o omezení jeho moci. *„Na přelomu let 1518-1519 požádal českého a uherského krále Ludvíka Jagellonského o povolení k volnému nakládání s rožmberským majetkem. Tato žádost odporovala tradici i zápisu ze zemských desek z roku 1493 o nedělitelnosti rožmberského dominia.*

²⁶ ŠIMŮNEK, LAVIČKA, s. 25-26.

²⁷ Tamtéž, s. 26.

²⁸ NĚMENC, s. 96-97.

*Král tuto žádost povolil 13. ledna roku 1519.*²⁹ Tento tah měl i politické pozadí. Petr II. z Rožmberka podporoval Zdeňka Lva z Rožmitálu, který postupně rozkládal centrální moc rožmberských synovců. Petr před svou smrtí napsal závět, která je datována do roku 1521.

Tento dokument respektoval pouze jediný ze synovců a to Jan III., který se podle závěti stal vladařem Rožmberků. Petr IV. z Rožmberka zemřel 9. října roku 1523.³⁰

2.3 Období vlády Jošta III. z Rožmberka

*„Jošt III. z Rožmberka, syn Voka II. z Rožmberka a Markéty z Gutštejna se narodil v Českém Krumlově 30. června roku 1488.”*³¹ Jošt III. měl další tři bratry, Jana III, Petra V. a Jindřicha VII. Ti společně získali po Petrově smrti část dominia a přesídlili do Třeboně. Nejmladší Jindřich byl zvolen za rožmberského vladaře. Po smrti Jindřicha VII. roku 1526 se za podpory bratrů Jošta a Petra stal Jan hlavou rodu. Po smrti svého bratra Jana III. nastupuje Jošt III. Jošt byl průměrný a nevýrazný vladař bez jakýchkoliv politických ambicí. Šlo mu převážně o udržení majetku a rodové tradice.

Pro zachování rodu se oženil s Vendelínou ze Starhemberga, která zemřela při porodu dcery Anny. Druhou Joštovo manželkou se stala roku 1530 Anna z Rogendorfu. Anna z Rogendorfu patřila mezi družky královny Anny Jagellonské. Tento sňatek začlenil Rožmberky do habsburské politiky a spojili se s rakouskou šlechtou.³² *„Čekání na dědice poutalo veřejný zájem na české i na rakouské straně, ale především bylo náplní života Joštova a Annina.*

²⁹ Tamtéž, s. 70.

³⁰ Tamtéž, s. 70.

³¹ Tamtéž, s. 44.

³² PÁNEK, Jaroslav, *Petr Vok z Rožmberka. Život renesančního kavalíra*, Praha 2010, s. 30–32.

*Za devět let, jež osud vyměřil Joštovi III. po uzavření manželství a Annou z Rogendorfu, dala mu tato žena sedm dětí.*³³ Jako první se roku 1532 narodil Ferdinand Vok, který ale zemřel osm měsíců po porodu. O rok později se jim narodila dcera Alžběta a roku 1534 se narodil syn Oldřich. Oldřich IV. z Rožmberka ale po roce svého života zemřel. V roce 1535 se narodil Vilém z Rožmberka a v ročním odstupu dcera Bohunka (1536), Eva (1537) a jako poslední 1. října 1539 se narodil Petr Vok z Rožmberka. Jošt III. z Rožmberka si ale své potomky moc neužil. Pouhé dva týdny po narození posledního svého potomka Petra Voka zemřel. Vládu nad rožmberským dominiem a polovičními sirotky převzal Joštův bratr Petr V. Ten se, ale špatně snášel s ovdovělou Annou z Rogendorfu. Jejich spory se týkaly především majetkového vyrovnání. Anna byla později nucena odjet ke svým příbuzným do Rakous.³⁴

³³ Tamtéž, s. 32.

3 NÁSTUP VILÉMA Z ROŽMBERKA

3.1 Vilémovo mládí

Vilém z Rožmberka se narodil dne 10. března 1535 v Rakousích, odkud pocházela jeho matka Anna z Rogendorfu. Vilémův otec Jošt III. zemřel o čtyři roky později od Vilémova narození a tak se jeho poručníkem stal strýc Petr V. z Rožmberka.³⁵ V sedmi letech se Vilémovi mělo dostat příslušného vzdělání. Pro mladé budoucí vladaře byly důležité především styky se zahraniční šlechtou a vrstevníky z řad aristokracie. Od roku 1542 navštěvoval soukromou školu Arnošta Krajíře z Krajku v Mladé Boleslavi, která zajišťovala potřebné zahraniční kontakty. O dva roky později přešel na školu v Pasově, kterou navštěvoval v letech 1544–1550.³⁶ „V roce 1550 opustil Vilém Pasovský biskupský dvůr a prostřednictvím svých rakouských příbuzných, hlavně strýce Jana Hofmanna z Grünpüchlu, byl uveden k vídeňskému dvoru krále Ferdinanda I.“³⁷

Petr V. se mezitím staral o rožmberské dědictví. Snažil se především o vyrovnání zadlužených panství a zajistit lepší a majetnější budoucnost svých svěřenců. Před svou smrtí roku 1545 nechal stanovit 3 opatrovníky. Jedním z nich byl Albrecht z Gutštejna, a dále potom hrabě Jeroným Šlik z Pasoun a příslušník starobylého panského rodu Oldřich Holický ze Šternberka. Ti se také postarali o správu příslušných statků a rozšíření pozemkového majetku o koupi dalších dominií a zvýšení peněžních prostředků od poddaných.

³⁴ Tamtéž, s. 34–35.

³⁵ PÁNEK, Jaroslav, *Poslední Rožmberk: Životní příběh Petra Voka*, Brána 1996, Praha, s. 32

³⁶ PÁNEK, Jaroslav, *Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance*, Praha 1989, s. 40.

³⁷ KUBÍKOVÁ, Anna, *Vilém z Rožmberka 1535–1592*, Český Krumlov 1992, s. 2.

Jejich snahou také bylo urovnání rodinných sporů mezi matkou rožmberských sirotek Annou z Rogendorfu a zesnulým Petrem V. z Rožmberka. Vilém mezitím v Pasově získal kontakty s důležitými lidmi.³⁸ Seznámil se zde například s knížaty Jindřichem V. a Jindřichem VI. z Plavna „*V letech 1554–1556 mezi Vilémem z Rožmberka a knížaty z Plavna se rozpoutal prestižní boj o rodové postavení. Byl veden různými prostředky a oba soupeři měli na své straně spojence. Vítězně z něho vyšel pan Vilém, což potvrdil 15. května 1556 Ferdinand I.*“³⁹ V Pasově se také vyučovala orientace mezi středoevropskou aristokracií, kde získal přehled o slabých a silných stránkách tehdejších feudálů. V českých zemích, v té době, docházelo k protihabsburským událostem. Ferdinand I. omezoval práva českých stavů ve svůj prospěch. Proti Ferdinandovi vystoupila většina rytířů a českých pánů. Celý konflikt vyvrcholil Šmalkaldskou válkou (1546–1547).⁴⁰

V letech 1550–1551 se Vilém z Rožmberka vydal na cesty, které ho měly seznámit s politickými kruhy vládnoucí feudalitě a naučit ho vystupování na veřejnosti. Cesta vedla z Vídně přes Augšpurk do Brna. Na těchto cestách navázal na potřebné kontakty s habsburským úřednictvem v českých i rakouských zemích. „*Rozhodné vkročení do veřejného života poskytlo šestnáctiletému Vilémovi víc zkušeností, než měla většina jeho vrstevníků, kteří podle zákona dosahovali plnoletosti až po dovršení dvacítky. Mladý Rožmberk vyspěl natolik, že si začal plně uvědomovat odpovědnost za svůj rod i dominium, a že získal alespoň mlhavou představu o své úloze mocenských vztahů uvnitř Českého království.*“⁴¹

³⁸ PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 42–47.

³⁹ KUBÍKOVÁ, *Rožmberské kroniky*, s. 176.

⁴⁰ PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 48–50.

⁴¹ PÁNEK, Jaroslav, *Vilém z Rožmberka*, Praha 1998, s. 37–38.

3.2 Politický život

Po odchodu z pasovské školy se Vilém po splnoletnění Ferdinandem I. stal roku 1551 vladařem nad rožmberským dědictvím. Jeho vladařství trvalo 40 let a během něho se jeho državy rozšířily ziskem nových statků do středních, jihozápadních a severních Čech. Ovšem jeho hlavní mocenskou rezidencí zůstávaly Jižní Čechy. Mezi ně patřilo panství v Českém Krumlově, Třeboni, Rožmberku, Nových Hradech, Helfenburku, Choustníku „...dále rozlehlá klášterní panství vyšebrodských a zlatokorunských cisterciáků, třeboňských a borovanských augustiniánů, českokrumlovských minoritů a klarisek, stejně jako bohatě nadané panské fary v Českém Krumlově“⁴² Do Vilémových držav také patřily správní střediska v Českém Krumlově, Třeboni a bohaté Prachatice, které stály na mezinárodní odchodní stezce označované také jako Zlatá stezka. K jeho výnosným činnostem patřily stavby pivovarů, budování základen pro obilné suroviny a v neposlední řadě se věnoval výstavbě rybníků a rybníkářství.⁴³

Vilém na začátku své vlády dostal nabídku doprovodit Maxmiliána II. do Itálie. Výpravy se zúčastnili také zástupci české, moravské, rakouské a uherské šlechty. *„Arcikníže Maxmilián, syn Ferdinanda I. a do února 1549 podle jména také český – byť zatím nevládnoucí – král, se právě chystal do Španělska, kde dosud žila jeho mladá manželka Marie. Nejkratší spojnice Španělska a střední Evropou vedla přes janovský přístav a Maxmilián si přál, aby se právě tak dostalo jeho choti a dceři císaře Karla V. impozantního uvítání.“*⁴⁴

⁴² Tamtéž, s. 40.

⁴³ DOLEŽALOVÁ, Jiřina, *Děti pětilisté růže*, Praha 2002, s. 295.

⁴⁴ PÁNEK, Vilém, s. 64.

Celá výprava nakonec měla pět desítek šlechticů z Čech, Moravy a Slezska. Vilém v Itálii obdivoval především renesanční kulturu, kterou se nechal inspirovat pro výzdobu svých rezidencí, především přestavba Českého Krumlova.

Po návratu domů v únoru 1552 ho čekala další nesnáz. Propukl dlouhý spor s nejvyšším kancléřem českého království Jindřichem IV. z Plavna. Spor začal ve dvacátých letech šestnáctého století. *„Ferdinand I., který byl roku 1526 přijat v Čechách na trůn svobodnou volbou stavů, od svého nástupu vytrvale usiloval o připoutání Českého království k habsburské monarchii dědičným dynastickým svazkem. Cílevědomě využíval každé příležitosti, aby posílil panovnickou autoritu a zajistil nástupnické právo pro své potomky.“*⁴⁵ Roku 1530 se ke královskému dvoru dostal Jindřich IV. z Plavna, který se postupem času dostal do přízně Ferdinanda I., Jindřich toho, jak se patří, využíval. Jeho záměr byl dostat se na přední postavení stavovské obce a jeho hlavním soupeřem se stal Vilém z Rožmberka. Vilém měl podporu od mnoha předních českých šlechticů. Byla rozvinuta diplomatická a společenská činnost, jejímž účelem bylo získat na svoji stranu mínění stavovské společnosti. *„Bezprostřední dosah měl Vilémův vstup do zemského soudu a královské rady dne 16. května 1556 a s tím související výrazná účast na veřejném dění v českém státě i v habsburské monarchii.“*⁴⁶ Rychlý vzestup rožmberské moci oslabil knížata z Plavna. Dne 15. května 1556 Ferdinand I. potvrdil rožmberské výsadní postavení mezi českými stavy.⁴⁷

⁴⁵ Tamtéž, s. 85.

⁴⁶ Tamtéž, s. 108.

⁴⁷ Tamtéž, s. 85–108.

Vilém z Rožmberka se roku 1560 zasloužil o přijetí úřadu nejvyššího komorníka pro České království. Přijetí tohoto úřadu dlouho zvažoval, měl strach, aby tímto krokem nedošlo k oslabení rožmberské moci v zemi, což se nakonec nepotvrdilo. Vilémovo vladařství také ovlivnila osmanská expanze, což se projevilo jako velké ohrožení celé tehdejší Evropy. „*Vilém z Rožmberka nad českým lidem ve veřejnosti proti Turkům nejvyšší hejtman polní.*“⁴⁸ V roce 1566 byl jmenován vrchním velitelem českého vojska tažení proti Turkům. V čele Turecké armády stál Süleyman I. Jejich vítězství u Moháče roku 1526 neustále nechávala v pozoru habsburskou monarchii. Habsbursko – osmanské napětí představovala pevnost Szigetvár, která se nacházela na území dnešního Maďarska, jejímž velitelem byl Mikuláš Zrinský. Po měsíčním obléhání nakonec pevnost padla a Mikuláš Zrinský byl Turky popraven. Na pomoc byla roku 1565 povolána česká armáda. I přes nelibost českých pánů byla shromážděna armáda u Znojma v roce 1566 pod velením Viléma z Rožmberka. Tato armáda nakonec do boje nešla, jelikož po smrti Süleymana I. se turecká vojska stáhla na jih.⁴⁹

Další z významných událostí ve Vilémově životě bylo přijetí úřadu roku 1570 nejvyššího purkrabího. Tento titul mu přinesl i možnost účastnit se korunovace Rudolfa II. českým králem, při které nesl svatováclavskou korunu. V této době byl Vilém na vysoké politické a diplomatické mezinárodní úrovni. „*Význam jeho dvou diplomatických poslání v Německu, kde v roce 1572 jednal jménem Maxmiliána II. o postupu Svaté ligy proti Turkům a kde měl v roce 1574 z pověření téhož panovníka zajistit císařskou korunu pro Rudolfa II., zůstal ve stínu jeho diplomatických misí do Polska.*“⁵⁰ Maxmilián v roce 1572 pověřil Viléma k vyjednávání polského trůnu pro svého syna Arnošta.

⁴⁸ BŘEZAN, Václav, *Životy posledních Rožmberků*, Praha 1985, s. 212.

⁴⁹ KUBÍKOVÁ, Rožmberské kroniky, s. 177–178.

⁵⁰ Tamtéž, s. 179.

Diplomatická mise do Polska ovšem nebyla úspěšná a na polský trůn nastoupil v květnu 1573 Jindřich z Valois. I přes neúspěšné jednání si Vilém přiklonil na svou stranu polskou šlechtu, která k němu vedla osobité sympatie.

Po útěku Jindřicha z Valois do Francie se Vilémovi naskytla příležitost kandidovat na polský trůn. Dalšími kandidáty byli Maxmilián II. a Štěpán Báthory. Volba se konala roku 1575, kdy těsně před ní Vilém odstoupuje a na polský trůn usedá Štěpán Báthory. Po Štěpánově smrti v roce 1586 se znovu otevřela možnost pro Maxmiliána, stát se polský králem. Jeho protikandidátem se stal švédský Zikmund Vasa. Maxmilián se pokusil získat polský trůn vojenským násilím, což skončilo bez úspěchu. K řešení konfliktu mezi Habsburky a Polskem byl opět pověřen Vilém z Rožmberka, který roku 1589 uzavřel mírovou smlouvu s Janem Zamoyskim.⁵¹

Jedna z posledních misí bylo pozvání Filipa II. do Španělska, kde měl Vilém z Rožmberka převzít řád Zlatého rouna. „Řád převzal z rukou arciknížete Ferdinanda Tyrolského 3. června 1858 v Praze.“⁵²

3.3 Rodinný život

Vilém z Rožmberka po svém nástupu k moci a vítězné porážce konfliktu s pány z Plavna, se začal poohlížet po své budoucí choti. Měla se jí stát Kateřina, dcera Ericha II., se kterým se seznámil během pobytu v Pasově. Kateřinu a Viléma odlišovala náboženská víra. Vilém byl umírněný katolík a Kateřina byla luteránka.

⁵¹ Tamtéž, s. 179–181.

⁵² Tamtéž, s. 181

Tolerantní Vilém po své manželce nechtěl, aby přešla na jeho víru, naopak přislíbil, že na svém dvoře bude mít Kateřina k dispozici luteránského kněze. *„Poprvé spatřil Rožmberk svou budoucí manželku nejspíše až během únorových dnů roku 1557, kdy přijel i s početným doprovodem šlechtických přátel, dvořanů a služebníků na zasnuby do rezidence brunšvických vévodů v Mündenu.“*⁵³ Svatba se konala 7. března 1557 v Mündenu a dva týdny na to se Vilém vydal zpět do Čech bez své novomanželky, která ho následovala až začátkem léta. Kateřina nakonec přijela až 25. října 1557 do Českého Krumlova. Manželství nemělo dlouhé trvání. Vilém nebyl schopen s politických důvodů se věnovat manželce a Kateřině, na základě náhle nemoci, byla doporučena lázeňská léčba v Karlových Varech. Léčba ale nebyla úspěšná a Kateřina Rožmberská z Brunšviku zemřela 10. května 1559. Její tělo bylo pohřbeno ve vyšebrodském klášteře v rodinné hrobce.⁵⁴

Po Kateřinině smrti netrvalo dlouho a Vilémova touha po mužském dědici ho přivedla k hledání druhé manželky. *„Jeho vyvolenou se tentokrát stala Žofie, dcera braniborského kurfiřta Jáchyma II. z rodu Hohenzollernů. Šlo o velmi prestižní sňatek, neboť Jáchym patřil jako jeden z volitelů panovníka k nejvlivnějším říšským knížatům.“*⁵⁵ Žofii v té době bylo devatenáct let a Jáchymovo přislíbení sňatku znamenalo pro Rožmberky rostoucí vliv v zemi. Svatba se konala 14. prosince 1561. Jejich soužití také netrvalo dlouho, Žofie Braniborská zemřela pouhé tři roky po svatbě bez žádného rožmberského dědice.⁵⁶

Rožmberka smrt své milované zasáhla na čtrnáct let, než se odhodlal k dalšímu sňatku. Záměr jeho sňatku se obrátil do Bavor.

⁵³ BŮŽEK, Václav, HRDLIČKA, Josef a spol., *Dvory velmožů s erbem růže*, Praha 1997, s. 80.

⁵⁴ BŮŽEK, Václav, *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011, s. 152–155.

⁵⁵ Tamtéž, s. 156.

⁵⁶ Tamtéž, s. 156–158.

Vybral si za ženu dceru Filiberta Bábenského Annu Marii. Anna Marie vyrůstala jako sirotek a tak se svatba konala ve Vilémově rezidenci. Dne 27. ledna 1578 se v Českém Krumlově rozezněly svatební zvony. Po svatbě se vladař připravoval na potomka, který ne a ne přijít. Anna Marie absolvovala horké bylinné koupele, elixíry alchymistů a různé rituální amulety. *„Až v listopadu 1582 měl Vilém důvod k chvilkové radosti, neboť jeho manželka pocítovala těhotenské příznaky. Vladař okamžitě vypravil služebníka pro porodní bábu až do Štýrského Hradce a vzápětí i do Mnichova; jeho radost však byla předčasná“*⁵⁷ Anna Marie s největší pravděpodobností trpěla zánětem ženským orgánů. Nemoc bohužel postoupila do značného stádia a na její následky dne 25. dubna 1583 zemřela a její nabalzamované tělo bylo uloženo do kostela sv. Víta v Českém Krumlově.⁵⁸

Vilém byl Anninou smrtí zdrcen, ale stále věřil, že zplodí dědice. V létě roku 1586 se zasnoubil s osiřelou Polyxenou, dcerou Vratislava z Pernštejna. Svatba se konala o rok později 11. ledna 1587 v rožmberském paláci na Pražském hradě. Vilém doufal i přes svůj pokročilý věk, že konečně přivede na svět mužského pokračovatele rodu s mladičkou Polyxenou. Jeho láska ke své ženě byla velká a na její počest nechat udělat novou výzdobu letohrádku Kratochvíle, která patřila do rožmberského majetku. Bohužel ani po pěti a půl letech společného soužití se už Vilém potomka nedočkal, zemřel roku 1592. Po uplynutí jedenácti let od smrti milovaného muže se Polyxena znovu provdala za Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic, kterému porodila mužského dědice.⁵⁹

⁵⁷ BŮŽEK, *Dvory*, s. 90.

⁵⁸ *Tamtéž*, s. 89–90.

⁵⁹ *Tamtéž*, s. 90–91.

3.4 Dědičné spory s budoucím nástupcem Petrem Vokem a Vilémova smrt

Začátkem 80. let 16. století došlo k ochlazení vztahů mezi bratry Vilémem z Rožmberka a Petrem Vokem. Vilém od začátku svého vladařství Petra podporoval ve finanční stránce, ale i se studijní stránkou a poznávání zahraniční politiky.

Problém nastal až s nepřicházejícím Vilémovým mužským dědicem. *„Na poslední generaci postiženou mimořádně nízkou plodností, působil tento problém tak silně, že nedokázat překrýt, či naopak vyhrotit i politické a náboženské spory mezi sourozenci.“*⁶⁰ Vilém byl až posedlý po dědici rožmberského dědictví, že Petrovi vyčítal svatbu s Kateřinou z Ludanic, která v té době byla ještě dítě a v pozdějším věku trpěla duševní chorobou, což rozplynulo naději Rožmberkům na mužského dědice. Bratři své styky velmi omezili a scházeli se pouze ohledně politických záležitostí. Ovšem ani tento vztah netrval dlouho. Roku 1582 se Petr s Vilémem sešli na Třeboňském zámku, kde došlo k vážnému rozhovoru a nemalé hádce, která odloučila oba bratry na několik let. Vztahům nepřidalo ani Vilémovo náboženské prohloubení ke katolické víře, kterou jeho bratr nesdílel. Petr se hlásil k Jednotě bratrské, což bylo v rozkolu s Vilémovým přesvědčením o katolizaci země.⁶¹ Petr Vok se aktivně podílel na příležitosti zviditelnění Jednoty bratrské, hlavní středisko udržovali v Mladé Boleslavi. Upozorňoval na sebe prostřednictvím almužen, které rozdával po ulicích chudým lidem. To bylo pro Viléma krajně nepřípustné a v červnu 1587 využil příležitosti a pohrozil Petrovi odebráním majetku. *„Vzkázal Petru Vokovi, že jako vladař je oprávněn odebrat mu svěřená panství, kdykoliv to uzná za vhodné. Ale Petr Vok se nezalekl.“*

⁶⁰ PÁNEK, *Petr Vok*, s. 107.

⁶¹ Tamtéž, s. 104–116.

*Nebyl už na bratrovi závislý tak, jako v mládí, poněvadž na držbu bechyňského a helfštýnského panství se vladařova pravomoc nevztahovala.*⁶² Ještě po dlouhý čas se mezi Rožmberky vedla nevraživost z odlišného náboženského vyznání.

Vilém z Rožmberka se vydal na svoji poslední diplomatickou cestu v roce 1588 do Slezska, kde pomohl ke smíru mezi Habsburky a Poláky. Tímto krokem ochránil české země před ničivým polským útokem. Zdraví Viléma pokulhávalo a jeho usmíření s bratrem bylo stále silnější. V srpnu 1589 se po dlouhé době bratři opět setkali. Postupné zmírnění napětí mezi bratry byl i fakt o rychlém zhoršování Vilémova zdravotního stavu. Petr se snažil, aby nevyvolal další roztržku, která by Vilémovi přitížila. Po posledním setkání roku 1592 byly vztahy zcela zjevné. Vilém i přes svoje dřívější rozhodnutí o vydědění bratra se k tomuto aktu neodhodlal, naopak bylo rožmberské dominium svěřeno do rukou Petra Voka.⁶³ *„V pondělí 31. srpna 1592 krátce před polednem Vilém z Rožmberka skonal. Odešla v něm velká postava českých a středoevropských dějin 16. století, muž, který podstatně ovlivnil tehdejší směřování české politiky i kultury.*⁶⁴ Vynikal hlavně v diplomatických a politických záležitostech, ovlivnil dění stavovské obce v českých zemích a přispěl k odražení tureckých útoků. Jeho vášeň k italské renesanci se projevila v přestavbách a výzdobách svých sídel. Vilém z Rožmberka byl pohřben 10. prosince 1592 v kostele sv. Víta v Českém Krumlově vedle své třetí manželky Anny Marie. *„Petr Vok z Rožmberka nechal nad jejich hrobkou zřídit monumentální náhrobek, jehož skrovní zbytky lze ve zmíněném kostele spatřit ještě dnes.“*⁶⁵

⁶² Tamtéž, s. 116.

⁶³ Tamtéž, s. 116–118.

⁶⁴ PÁNEK, *Vilém z Rožmberka*, s. 284.

⁶⁵ KUBÍKOVÁ, *Rožmberské kroniky*, s. 182.

4 NÁSTUP PETRA VOKA

4.1 Petrovo mládí

Petr Vok Volf z Rožmberka se narodil 1. října 1539 jako poslední syn Jošta III. z Rožmberka a Anny z Rogendorfu.⁶⁶ Jméno Petr dostal po svém strýci Petru V. z Rožmberka, Vok po dědovi Vokovi II. z Rožmberka a Volf po dědovi Volfovi z Rogendorfu z matčiny strany. Jošt III. si svého právě narozeného syna Petra Voka moc neužil, po pouhých dvou týdnech od Petrova narození zemřel. Vládu nad rožmberským panstvím a poručnictví nad Joštovými dětmi získal bezdětný bratr Petr V., který neměl přívětivý vztah k ovdovělé Anně, a tím také začaly spory o majetek. 11. května 1541⁶⁷ na základě smírčího výroku byl Petr povinen vyplatit Anně její věno ve výši 9000 zlatých rýnských. Dohoda také stanovila, že Anna může zůstat na českokrumlovském zámku jen do konce září téhož roku. Anna z Rožmberka se poté odebrala za svými příbuznými do Rakouska, ovšem bez svých dětí, které zůstaly u svého strýce Petra V., který poslal Viléma do šlechtické školy v Mladé Boleslavi a Petra Voka se sestrami k příbuzným do Jindřichova Hradce. Toto prostředí však pro mladého Petra nebylo příliš příjemné, veškerý čas trávil ve fraucimoru – prostoru určeného ženám, což ho ovlivnilo i v dospělosti, kdy často vyhledával společnost žen. Občasné stýkání se syny zesnulého Adama I. z Hradce, který zemřel roku 1534, Jáchymem a Zachariášem z Hradce, mu přinášelo zpestření stereotypního života mezi ženami. Petr V. se mezitím staral o českokrumlovské panství sám, snažil se splatit dlouholeté rožmberské dluhy a zároveň ušetřit finance pro budoucí život svých synovců.

Po čtyřletém odloučení od matky se Anna z Rožmberka vrátila zpět do Českého Krumlova. Šestiletý Petr a jeho tři sestry tak střídavě žili na českokrumlovském hradě a v matčině domě na Latráně. Petr Vok začal být vychováván stejným způsobem jako jeho starší bratr Vilém.

⁶⁶ PÁNEK, *Poslední Rožmberk: Životní příběh Petra Voka*, Praha 1996, s. 32.

⁶⁷ Tamtéž, s. 34.

Byla mu prokazována úcta služebnictvem, ale zároveň se musel podřídit šlechtické etiketě. Navštěvoval šlechtickou českokrumlovskou školu, kde se kladl důraz na čtení, základy společenských věd, poslušnosti a náboženství.⁶⁸

Petrovi poručníci, které stanovil Petr V. ještě před svoji smrtí, byli hrabě Albrecht z Gutnštejna, hrabě Jeroným Šlik z Pasoun a Oldřich Holický ze Šternberka, nechali pro Petra Voka vytvořit šlechtickou školu přímo na krumlovském hradě. Petrovým učitelem se stal Gabriel Svěchin z Paumberka, povoláním bakalář pražské univerzity a právník, který ho vyučoval čtení a psaní v latinském i českém jazyce a základům náboženství. Petr ovládal latinský jazyk takové úrovně, že si psal jednoduché dopisy s Vilémem, ale stejnou pozornost věnoval i českému jazyku.

Roku 1551 odjel Gabriel Svěchina do Pasova a na doporučení Jáchyma z Hradce, manžela Anny z Rožmberka, byl povolán jako Petrův učitel Jan Makový z Makové. *„Mladý bakalář, který si kromě bližšího označení Soběslavský dával podle obyčeje humanistů také latinské jméno Aquarius – Vodnář, pocházel ze soběslavské měšťanské rodiny a patřil mezi rožmberské poddané.“*⁶⁹ Petra Voka učil až do jeho sedmnácti let. Kromě náboženství jej také vyučoval humanitním vědám jako například literatuře, etice, ale zároveň dále prohluboval znalost latiny. Petrovo podmínky ke vzdělání byly mnohem příznivější než u Viléma, který se musel postarat o dědictví. Petrův zájem o vzdělání nebyl tak velký jako touha po jezdeckví, myslivosti, společenském životě a poznávání cizích zemí. Nezbytnou součástí k završení studií všech mladých velmožů té doby, byly tzv. kavalírské cesty. Šlechtic na těchto cestách měl získat nové známosti, vědomosti a osvědčit se jako rytíř a kavalír. Byla to ovšem nákladná cesta, proto se v doprovodu bohatého velmože objevovala i řada šlechticů, kteří si to sami nemohli dovlít.

⁶⁸ HOLÝ, Martin, *Zrození renesančního kavalíra*, Praha 2010, s. 47–48.

⁶⁹ PÁNEK, *Poslední Rožmberk*, s. 41.

4.2 Kavalířské cesty a první zkušenosti

První kavalířské zkušenosti získal Petr Vok na dvoře svého bratra Viléma v Krumlově. Po dosažení šestnáctého roku života bylo mladému Petrovi krumlovský dvůr malý a Vilém mu v poznávání cizích zemí nijak nebránil a poskytl mu veškeré prostředky spojené s cestou. První cesta v roce 1557 vedla ke dvoru Ferdinanda I., kde požadované nároky s ohledem na vystupování a vzdělanost mladých dvořanů nebyly přehnané, spíše byl kladen důraz na zámožnost jednotlivých dvořanů.

V únoru roku 1558 se vydal na první cestu do světa, která vedla přes Norimberk, Würzburg a Frankfurt nad Mohanem do Prahy a zpět do Třeboně. Trvala dva měsíce od února 1558 do března téhož roku. Vilém musel díky této cestě sáhnout hluboko do krumlovské truhlice, tyto výdaje ovšem byly nezbytné pro čest rodu. Ještě téhož roku na slavnostním uvítání císaře Ferdinanda I. v Praze uvedl Vilém svého bratra ke dvoru. Petr Vok ale ze setkání s dvorem nebyl zcela nadšen. Povrchní společenské prostředí, které u dvora vládlo, bylo založeno výhradně na katolicismu. Mladý Rožmberk zjistil, že mu jeho nechuť a pochybnosti o katolické víře uzavírají cestu k dvorské hodnosti a to i přesto, že doprovázel Ferdinanda I. na císařskou korunovaci do Frankfurtu nad Mohanem. Ferdinandův nezáměr ho odradil natolik, že ze dvora odešel. Dvůr mladého Maxmiliána II. se stal Petrovi přednostnější a to hlavně díky větší náboženské toleranci. U jeho dvora se mladý Rožmberk dočkal titulu komorního a tím se jeho pobyt stal snesitelnějším.⁷⁰ Při dvořanských turnajích a ve šlechtických hrách sklízel velké úspěchy, z čehož měl radost i jeho bratr Vilém. *„Podle svědectví mantovského vyslance Annibala Cavrianiho se mladší z obou bratrů zúčastnil slavnosti oblečen v bílém sametu s doprovodem dalších jedenácti ozbrojených rytířů ve stejném úboru.“*⁷¹

⁷⁰ PÁNEK, *Petr Vok*, s. 43–50.

⁷¹ BŘEZAN, *Světy*, s. 145.

Ale i přesto všechno se Petr Vok názorově přibližoval protestantismu, což znamenalo odmítnutí habsburské katolické víry a tím se mu cesta k Habsburkům uzavírala stále více a bylo zřejmé, že pobyt u dvora ztrácel smysl. Vydával se proto opět na cesty tentokrát do Španělska a odtud na přání Viléma Oranžského do Nizozemí, kam díky jeho pozvání přijel na konci roku 1562. Petr Vok se zde mohl přímo seznámit s protihabsburským a protikatolickým názorem tehdejší Evropy a osobně poznat jeho vůdčího představitele. Cesta do Nizozemí poskytla Petrovi důkladné poznání jednotlivých provincií, kde se setkal s manufakturou a vyspělejší hospodářskou ekonomikou než byla v Čechách. Jeho zájem spočinul i na místních památkách, životě ve městech, na vesnicích, u dvora, zajímal se i o jazyk a zvyky. *„Ale Vilém Oranžský se postaral Petru Vokovi ještě o jedno vítané zpestření programu. Přidělil mu za průvodce vlámského rytíře Kryštofa z Leefdalu a na přelomu ledna a února 1563 mu připravil dvoutýdenní výlet do Anglie.“*⁷² Cílem této cesty bylo hlavní město Londýn, kde byl Petr oslněn především kvetoucím obchodem. Vrcholem cesty bylo setkání s anglickou královnou Alžbětou I. Odtud se vrátil zpět do Nizozemí, bohužel se mu nedostávalo prostředků a nezbývalo mu nic jiného než si půjčit od Viléma Oranžského na cestu domů.⁷³

Mladý a zkušenější Rožmberk se vrátil na Český Krumlov 22. dubna 1563. Tím skončila velká a jediná evropská cesta Petra Voka, ze které si přivezl zcela jiné představy a názory než se kterými odjížděl, mimo jiné i podnět k vytvoření literárních i uměleckých sbírek.⁷⁴

4.3 Politický život Petra Voka

Petr Vok poznal řadu zemí, ale celý život zůstával věrný jižním Čechám. Po návratu z cest se Petr příliš nezajímal o politické a veřejné dění, toužil po nezávislosti a přednost dával spíše svým zálibám.

⁷² PÁNEK, *Poslední Rožmberk*, s. 66.

⁷³ PÁNEK, *Petr Vok*, s. 50–72.

Vilém z Rožmberka byl ale jiného názoru a pro začátek mu svěřil okrajová panství v Soběslavi, tvrz Želeč a hrad Choustník. Pro svoje první sídlo si Petr zvolil Vimperk, kde proběhly částečné opravy, nebyl zde však příliš spokojený. Roku 1569 proto koupil Bechyni, kterou nechával přestavět v reprezentativní renesanční zámek. *„Výjimečnou vnitřní výzdobu předznamenala bohatá vnější podoba zámku, kterou projektoval rovněž Baltazar Maggi, a to souběžně s pracemi v Českém Krumlově od roku 1579. I v Bechyni kubickou hmotu dominanty stavby ozvláštňovala silueta věže a výmalba exteriérů...“*⁷⁵ Zde prožil svá mládenecká rozmarná léta, ale i léta mužská, později se zde oženil s českou šlechtičnou Kateřinou z Ludanic. Na bechyňském zámku nechal vystavět knihovnu, která přerostla do rozměrů, v Čechách a ve střední Evropě nevídaných, vlastnil několik stovek svazků a později se stala univerzálním souborem celé tehdejší evropské vzdělanosti. Kupoval knihy nejen v Čechách, ale po celé Evropě bez ohledu na značné náklady s tím spojené. Byl i také velký sběratel a mezi jeho velké vášně patřila hudba, hrál na loutnu a zpíval. Jeho sbírku mu mohl závidět i Rudolf II. Habsburský. Kvůli jeho drahým zálibám se začal potýkat se značnými dluhy.

Bratr Vilém se v té době stal nejvyšším purkrabím Království českého a pod jeho ochranou a protekcí, jež byla Petrovi přislíbena, si nedělal žádné starosti s dluhy, které způsobil při přestavbě Bechyňského zámku. Peníze potřebné na pokrytí svých nákladů, se nesnažil získávat zvyšováním daní, ale raději si je půjčoval, což mělo v pozdější době zásadní následky. Petr Vok se příliš nezatežoval hospodařením a celkovým chodem na bechyňském zámku, což vyústilo ve vzájemnou nevraživost mezi pánem domu a jeho poddanými. Dluhy rostly a s nimi násilné vymáhání peněžních dávek. Roku 1569 měl problém s rybníkáři, kteří nepatřili mezi poddané, ale spíše to byli kočující vyvrženecké skupiny. Rybníkáři se dávali najímat na stavby rybníků, vykonávali svoji práci na panstvích, do té doby, kdy vrchnost platila. Rybníkáři v 16. století byli velmi žádaní, zejména pak Jakub Krčín z Jelčan, který zakládal rybníky o větší rozloze a hloubce než kdokoli jiný v té době.

⁷⁴ Tamtéž, s. 72.

Jeho největším dílem byla stavba rybníka Rožmberk, jehož rozloha je 489 ha.⁷⁶ Střet s rybníkáři vyvolalo falešné obvinění z krádeže tří rybníkářů, kteří byli na tomto základě uvězněni, mučeni a zabití. To vyvolalo pobouření rybníkářské skupiny, která se rozhodla k pomstě, zabití Rožmberka. Za pomoci Vilémových úředníků a správců se rozběhl velký zásah proti vzpouře rybníkářů a v letech 1569 až 1577 se je podařilo dostat pod kontrolu a uvěznit. Petr Vok se dostával do stále větších finančních obtíží a splacení půjček řešil další půjčkou a věřitelé se splacení dluhů nedočkali. Zemský soud na tomto základě vydal tzv. zatykač, který měl dotyčného uvěznit do té doby, než byl dluh splacen. Petr tedy požádal svého bratra Viléma o peníze na splacení dluhů, Vilém však odmítl peníze půjčit, pro nesouhlas s tím, jak do této doby jeho mladší bratr hospodařil s finančními prostředky. Petr proto musel svého bratra uznat jako „autoritu“ a začít si hledat vhodnou choť. Po Vokových snahách se Vilém rozhodl, že se za bratra zaručí, což mělo obrovskou váhu u věřitelů a zatykač byl stažen. Rožmberkovo snažení přinášelo značné úspěchy, svoje dluhy snížil na únosný obnos, na jeho bechyňském panství došlo k rozvoji ovčínů, rybníků, mlýnů a poplužních dvorů. Další majetkovým vzrůstem měl být sňatek.⁷⁷ Vilém z Rožmberka se rozhodl svému bratrovi najít bohatou a vhodnou nevěstu. Byla to Kateřina z Ludanic, dědička moravského rodu Ludanického. Kateřina byla sirotek a její majetek byl spravován jejími poručníky, kteří připravili Kateřinu o veškerý zděděný majetek.⁷⁸ „*Její otec, Václav Rokytnický z Ludanic, nestačil před smrtí sepsat závěť a zajistit spolehlivé poručníky.*“⁷⁹ Roku 1579 byla dohodnuta jejich svatba a oba Rožmberci uzavřeli mezi sebou dohodu.

„*Za úspěšné zprostředkování budoucí svatby žádal Vilém na svém bratru nemalé ústupky.*“⁸⁰ Petr Vok se zavázal, že jestli z jeho sňatku vzejde potomek mužského rodu a dovrší-li osmého roku, přejde do Vilémovy péče.

⁷⁵ BŘEZAN, Václav, *Světy*, Praha 2011, s. 236.

⁷⁶ HULE, Miroslav, *Rožmberkův Krčín a Krčínův Rožmberk*, Třeboň 2004, s. 38–40.

⁷⁷ PÁNEK, *Poslední Rožmberk*, s. 88.

⁷⁸ SVOBODOVÁ, Anežka, *Petr Vok z Rožmberka*, Praha 1986, s. 51–53.

⁷⁹ BŘEZAN, *Světy*, s. 532.

⁸⁰ BŮŽEK, Václav, *Dvory velmožů s erbem růže: Všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, Mladá fronta 1997, Praha, s. 91.

Petr Vok s Kateřinou z Ludanic uzavřeli sňatek roku 1580 na Bechyňském zámku. Kateřinino dětství nebylo zrovna veselé a to ji nejspíše poznamenalo na celý život. Vyrostla v pocitu nejistoty a nedostatku upřímného citu, nedostalo se jí ani základního vzdělání společenských věd. To se také odrazilo v dospělosti na jejím celkovém nezodpovědném chování. Emoční nestabilita a stavy nervového vypětí u ní nejspíše vyvolaly duševní chorobu. Znamenalo to však, že zanikly veškeré naděje na zplazení pokračovatele rodu. Kateřinin stav se postupně zhoršoval a 22. července 1601 zemřela. Kateřina dala Petrovi podnět svoji hlubokou náboženskou vírou k přestoupení k Jednotě bratrské, ta se v 16. století zaměřovala převážně na rozvoj vyššího vzdělání, zakládání bratrských škol.⁸¹ Tento krok však nepotěšil Viléma, a to byl také jeden z důvodů, proč se bratři od sebe odcizili, navíc k tomu i přispěl Petrův nezáměr o politické dění v zemi, oba se tak vyhýbali společným jednáním.⁸²

Vilémův zdravotní stav se rychle zhoršoval a jeho posledním přáním bylo se znovu setkat s bratrem a usmířit se. Po dlouhých letech odloučení se bratři nakonec setkali a to ještě před Vilémovou smrtí v roce 1589. Petr Vok si o Viléma dělal starosti a nechával si zasílat zprávy o jeho zdravotním stavu. Před smrtí se Vilém vzdal myšlenky na vydědění Petra Voka a přenechal mu celé rožmberské panství. 31. srpna 1592 zemřela na plicní chorobu jedenáctá hlava Rožmberského rodu - Vilém.

Po Vilému z Rožmberka nastupuje jeho mladší bratr Petr Vok z Rožmberka. Petr se po bratrově smrti přestěhoval do Českého Krumlova a spojil své služebníky a úředníky z Bechyně s Krumlovskými. Počet jeho poddaných tak stoupl, což se projevilo na výdajích. Bohužel si nemohl dovolit propustit některé z úředníků, jelikož mezi nimi byli věřitelé. Petr Vok musel přistoupit k úspoře. Přistoupil i k razantnějším řešením, tím byly například rozprodej méně potřebných nemovitostí a prodej některých pozemků za slušnou částku. Byl také více vtahován do politiky Českého království.

⁸¹ VOREL, Petr, *Velké dějiny země koruny české: svazek VII. 1526–1618*, Praha 2005, s. 384–385.

⁸² BŘEZAN, Světy, s. 164–165.

V prosinci roku 1592 byl Petru Vokovi uznán titul po Vilémovi z Rožmberka „vysoce urozený pán“ Rudolfem II.

Petr Vok, jakožto nový vladař, měl dobře na paměti, že jeho činnost ve stavovských institucích zaostává. O této skutečnosti se mohl přesvědčit na prvním sněmu, jehož se účastnil, jenž se konal v březnu 1593. Hlavní slovo měl Jiří Popel z Lobkovic, kterému svitla naděje k hodnosti nejvyššího purkrabího po Vilémově smrti. Sněm byl svolán kvůli přijetí stavovských požadavků a souhlasu vybrání daní na chystanou válku s Turky, čehož se Rudolf II. nedočkal a sněm byl předčasně rozpuštěn. Na podzim, téhož roku, se konal druhý sněm, který se zabýval převážně habsbursko-osmanským konfliktem. Sněm byl zahájen odporem proti turecké armádě a svoláním zemské pohotovosti v srpnu 1594, na které byl zvolen Petr Vok předním císařem. Začalo se tak chystat první opatření proti Turkům a generálem armády se stal Petr Vok.⁸³ V srpnu na přelomu září, téhož roku, strávil Rožmberk s přípravami k tažení, což spočívalo v opatření většího finančního obnosu na cestu, jelikož měl za povinnost opatřit vojáky, kterým nechodila z Čech pravidelně jejich finanční odměna. Hodnotu vojska snižovala jejich výstroj a výzbroj, nedokonalý výcvik a špatné zaopatření. Komplikace s penězi provázely už české tažení do Uher v roce 1566 pod velením Viléma z Rožmberka. Vrchním velitelem habsburských vojsk na uherském bojišti byl jmenován v lednu 1594 císařův mladší bratr Matyáš. Koncem října museli Turci přerušit obléhání kvůli začínající zimě a nedostatku surovin k obživě armády.⁸⁴ A začátkem listopadu 1594 bylo rozpuštěno i české vojsko. Vina za neúspěch a zbytečnou výpravu se dávala Petru Vokovi. Byly mu zazlívány velké průtahy a neochota řídit se podle rozkazů Matyášových. Vokova zdrženlivost nijak nepřilepšila českým oddílům, ale uchránila je před porážkou v nerovném souboji s Turky. Tato zkušenost na bojišti měla pro Petra Voka mimořádný význam. Začal s vyzbrojováním svého dominia, aby se bylo schopno ubránit před případnými útoky, a to nejen zvenčí, ale i případnému povstání poddaných.

⁸³ VOREL, *Velké dějiny*, s. 399-402.

⁸⁴ BŘEZAN, Václav, *Poslední Rožmberkové*, Praha 1941, s. 222–223.

Tím se odlišoval od českých šlechticů, kteří si byli jisti, že k něčemu takovému nemůže dojít, poslední Rožmberk byl připraven ochránit své nebezpečí.⁸⁵

Finanční stránka posledního Rožmberka nebyla valná. Měl velké dluhy spojené s tažením proti Turkům a jeho v celku luxusní a sběratelský život v Třeboni moc nepřidal. Petr Vok se dostal do tíživé a neúnosné finanční situace. Byl tedy nucen postupně rozprodávat svůj majetek i dominií. Svá rozlehlá panství prodával postupně, což byl záměr a vyhnul se tak tomu aby nevznikl pokles zájmu. Došlo na prodej i Českého Krumlova, který koupil císař Rudolf II.⁸⁶

Vrcholem politické života a náboženských snah se stal tzv. boj o Majestát. Jednalo se o svobodu náboženství v českých zemích. Roku 1608 svolal Petr Vok na Třeboň poradou, kde se projednávala podpora hornorakouských protestantských stavů proti Matyášovi (bratr Rudolfa II.). *„Boj českých stavů s císařskou mocí, který se začal odvíjet a stupňovat od ledna 1609, chápal jako součást široce založeného evropského politického zápasu.“*⁸⁷ Petr Vok se obrací na řadu říšských knížat a kurfiřtů, kterým se snaží vylíčit podstatu českých náboženských požadavků a žádá, aby knížata dohodla o volbě budoucího císaře. V roce 1609 byl do Prahy svolán sněm, kterého se účastnilo mnoho rytířů, pánů a zástupců měst. Petr Vok se sněmu neúčastnil, omluvil se ze zdravotních důvodů. Na sněmu se projednávala náboženská svoboda, vystoupilo zde mnoho pánů s odlišným náboženstvím. Sněm byl rozpuštěn 3. dubna 1609 na základě odmítnutí náboženských požadavků za strany císaře. Druhá vlna náboženských požadavků na sebe nenechala dlouho čekat, další sněm se konal o měsíc později bez přítomnosti císaře. Byly rozeslány listy moravským, lužickým a slezským stavům s žádostí o podporu uvolnění náboženské svobody⁸⁸.

⁸⁵ KUBÍKOVÁ, *Rožmberské kroniky*, s. 184–185.

⁸⁶ SVOBODOVÁ, *Petr Vok*, s. 100–102.

⁸⁷ Tamtéž, s. 193.

⁸⁸ Tamtéž, s. 194–197.

„Počátkem dubna 1609 se začíná odehrávat druhé dějství dramatu boje o Majestát. Protestantské stavy odešly z Prahy, aby se připravily k ozbrojenému odporu, a otevřeně to také vyhlásily.“⁸⁹ Rudolf II. se snažil předejít otevřenému boji a současně se chtěl předejít svého svržení. Nezbyvalo mu nic jiného než přistoupit na požadavky náboženské svobody a téhož roku 9. července podepsal Majestát, který povoloval náboženskou svobodu v českých zemích.⁹⁰

3.4 Poslední léta Petra Voka

Poslední Rožmberk se ve svém spisu hlásil k Jednotě bratrské a zanechal tím památku, jak po sobě, tak po svém významném rodě. Což dokládá spis z 8. července 1602: „Léta od narození Syna Božího šestnáctistého druhého, v pondělí po památce Mistra Jana Husa, tato makovice s korouhví vnově vyzdvižena a postavena jest ode mne, Petra Voka z Rožmberka, vladaře domu rožmberského, když skrze mne, jakožto jediného a takměř posledního toho rodu rožmberského, stolice vladařství s dvorem mým a kanceláří z hradu a města Krumlova sem do Třeboně jest přenesena a zámek zde rozšiřován a opravován... A pro budoucí paměť těch věcí svou vlastní rukou jsem se podepsal.“⁹¹ Největším přáním Petra Voka bylo zachovat a zvěčnit památku slavného rožmberského rodu, jehož byl součástí. Tvůrcem jeho pamětí se stal Václav Březan, který zmapoval celý jeho život i život předchozích a neméně slavných Rožmberků. Václav Březan se stal v květnu 1594, kdy mu bylo pouhých dvacetšest let, českokrumlovským písařem. Rožmberk dokázal ocenit schopnosti mladého písaře, který se zajímal nejen o historii, ale vynikal i v několika jazycích. Václav Březan byl velmi pilný a hrdý na svoji práci, díky které získal novou hodnost knihovníka a archiváře. Dostal za úkol uspořádat spisy nahromaděné za uplynulá staletí, udělat soupis a seznámit se s obsahem veškerých archiválií. Veškerou část své archivářské práce udělal do roku 1601, když se začaly stěhovat veškeré krumlovské sbírky do Třeboně. Tady doplnil své dílo o účetnictví svého pána.

⁸⁹ Tamtéž, s. 197.

⁹⁰ Tamtéž, s. 204–205.

⁹¹ PÁNEK, *Poslední Rožmberk*, s. 140.

Zpracoval čtyřsvazkový katalog, do kterého zaznamenal v letech 1602-1608 11 000 knih, které rozdělil do několika oddílů jako právo, filozofie, lékařství, přírodní vědy a historie. Petrova knihovna vznikala na Třeboni a díky Březanovi byla rychle rozšiřována. Březan také vypracoval dějiny o jihočeském kraji v letech 1602 -1615 a poté začal zpracovávat své životní dílo s názvem Historie Rožmberská. Tato práce obsahovala 5 svazků.⁹² Petr Vok se zajímal také o náboženství, politiku a o přírodu. Časté pobyty v Praze přinesly Petrovi další významní přátelé, hvězdář Tycho de Brahe a astrolog Johannes Kepler, který věnoval Vokovi v roce 1601 latinský spis *De fundamentis astrologiae certioribus* (O pevnějších základech astrologie). Třeboň se stala po Bechyni a Českém Krumlově poslední láskou Petra Voka. Třeboňský zámek proměnil z obyčejného sídla na skvostnou rezidenci, kterou rozšířil o několik městských domů a opevnění. Byly přistavěny i hospodářské a úřední budovy, které nechal vyzdobit. Největší a nejpozoruhodnější se staly Vokovy sbírky, které se nacházely v obytných prostorách. Jednou z nich byla umělecká galerie, do níž byla ukládána umělecká díla odlišné hodnoty jako např. sochy, obrazy a různá vyobrazení. Na Třeboňské rezidenci nechyběly vzácné zbraně, zbroje, munice. Jeho sbírka obsahovala i mechanické hodiny, kompas, astronomické přístroje a také hvězdný globus. Mezi jeho záliby patřil chov medvědů, kteří už dnes neodmyslitelně patří k Českému Krumlovu.⁹³

Koncem srpna roku 1611 se ohlásil Petřův pokročilý věk a po přepínáních svých sil onemocněl. *„Trápila ho vodnatelnost, jež byla důsledkem cirhózy jater, ozývala se také celková vyčerpanost organismu. Tříčlenné kolegium tělesných lékařů nemohlo trpělivému pacientovi už nijak pomoci.“*⁹⁴ Petr Vok z Rožmberka zemřel 6. listopadu 1611. Do poslední chvíle zůstal věrný Jednotě bratrské a Majestátu za náboženskou svobodu.⁹⁵ Poslední zesnulý Rožmberk byl pochován v rodinné hrobce ve vyšebrodském klášteře.

⁹² SVOBODOVÁ, *Petr Vok*, s. 116–119.

⁹³ DOLEŽALOVÁ, Jiřina, *Děti pětileté růže*, Praha 2006, s. 146–147.

⁹⁴ PÁNEK, *Petr Vok*, s. 210.

⁹⁵ Tamtéž, s. 210–211.

3.5 Rožmberské dědictví

Po smrti Petra Voka se otevřela otázka rožmberského dědictví. Rožmberské dominium bylo svěřeno do rukou synovce Jana Zrinského. Ten ale náhle zemřel roku 1612 a dědictví připadlo rodu Švamberků, ti si pojistili držbu tím, že vložili peněžní hotovost do zemských desek a vyžádali si od krále Matyáše souhlas ke spojení rožmberského erbu s vlastním. Deset let po smrti Petra Voka připadlo rožmberské dědictví do rukou rodu Buquoyů, Eggenberků a Schwarzenbeků.⁹⁶

⁹⁶ Tamtéž, s. 213–218.

5 ZÁVĚR

Tématem této práce je představení Rožmberského rodu. Je zde obsažen stručný popis rodu, od jeho vzniku, po poslední rožmberské vladaře. Popsána je i sňatková politika převážně Viléma z Rožmberka a Petra Voka z Rožmberka. Objevují se zde zmínky o rodových sídlech a jejich majetkové držbě v jižních Čechách.

Rožmberkové byli založeni Vítkem z Prčice, který rozdělil mezi svých pět synů svůj majetek. Každá rodová větev v zastoupení jednoho ze synů dostala rodové sídlo s vlastním erbem. Rožmberkové měli ve svém erbu červenou pětilistou růži, která již neodmyslitelně patří k jižním Čechám a jejich sídlem se stal hrad Rožmberk. Po vymření bratrské větve Krumlovské, jejichž sídlem byl Český Krumlov, zdědili Rožmberkové na začátku 13. století. Rožmberkové zastávali nejvyšší úřady a účastnili se po boku tehdejších králů bitev. Rychle se zařadili do politického života a ovlivňovali dění, jak v českých zemích, tak i v zahraničí. Rožmberkové založili několik klášterů. Mezi nejvýznamnější patří cisterciácký klášter ve Vyšším brodě. V Českém Krumlově byl vybudován klášter klarisek a minoritů. Iniciovali stavbu sídla Augustiniánského řádu v Třeboni a paulánské poustevny ve Výtoni.

Mezi nejvýznamnější Rožmberky se řadí předposlední vladař Vilém z Rožmberka. Vilém vyrůstal se svými sourozenci bez otce. Byl poslán na studia do Pasova, kde získával politický přehled a důležité kontakty. Završení studií byla cesta do Itálie, zde především obdivoval renesanční kulturu, kterou se nechal inspirovat pro výzdobu svých sídel. V Itálii získal přehled o zahraniční politice a veřejném vystupování. Po návratu do Čech na něj čekalo vladařské křeslo. Na Vilémova bedra padla správa rozsáhlého majetku a aktivní zapojení do politického života. Ihned po nástupu musel řešit dlouholetý spor s Jindřichem IV. z Plavna, který se chtěl dostat do čela stavovské obce a omezit Rožmberskou moc. To se

mu nakonec nepodařilo a Ferdinand I. potvrdil Rožmberské výsadní postavení. V druhé polovině 16. století byl Vilém z Rožmberka postaven do čela vojska, které mělo bojovat proti tureckým nájezdům. Tato vojska nakonec nebyla povolána, jelikož po smrti Süleymana I. se turecká vojska stáhla. Vilém z Rožmberka byl oceněn titulem nejvyššího purkrabího a stal se dvakrát kandidátem na polský trůn, což nakonec odmítl. Za své politické zásluhy byl oceněn řádem Zlatého rouna. S pokročilým věkem se smířil i s nenaplněnou touhou po mužském dědici, kterého mu nedala ani jedna z jeho čtyř manželek.

Po Vilémově smrti nastoupil jeho bratr Petr Vok z Rožmberka. Ten po svých studiích v Českém Krumlově odjel na zahraniční cesty, kde získal potřebné politické kontakty a přehled o zahraniční politice. Celý jeho život byl ve stínu jeho bratra Viléma, který ho podporoval na studijních, cestách i pozdější přestavbě jeho sídla. Petr Vok se hlásil k Jednotě bratrské, což přispělo k rozhádání bratrů. Po smrti Viléma zdědil Petr Vok celé Rožmberské dědictví, které v té době bylo velmi zadlužené. Nakonec byl Petr nucen prodat rodové sídlo Český Krumlov Rudolfu II. Petr se do politického dění moc neangažoval, spíše se věnoval budování svého sídla v Třeboni, kde shromáždil rozsáhlou sběratelskou sbírku. Na sklonku svého života bojoval za uznání Rudolfova majestátu, které přineslo náboženskou toleranci v Českých zemích. Petr Vok se za celý svůj život oženil pouze jednou s Kateřinou z Ludanic. V pozdějším věku trpěla Kateřina duševní chorobou, a tak touha po mužském dědici a pokračovateli rodu vyhasla. Po Petrově smrti Rožmberské dědictví připadlo do rukou synovce Jana Zrinského. Ten ale náhle zemřel a dědictví připadlo rodu Švamberků. Po deseti letech po Petrově smrti připadlo dědictví rodu Eggenberkům, Buquoyům a Schwarzenberkům.

6 SEZNAM LITERATURY

- BEDŘICH, KUBÍKOVÁ, MAŠKOVÁ, MINÁŘOVÁ, PUTSCHÖGL, WIMMEROVÁ, *Příběh města Český Krumlov*, Český Krumlov 2009, s. 8
- BŘEZAN, Václav, *Životy posledních Rožmberků I.*, Praha 1982.
- BŘEZAN, Václav, *Životy posledních Rožmberků II.*, Praha 1982.
- BŮŽEK, Václav, *Českokrumlovsko v době jagellonské 1470–1526*, Státní okresní archiv v Českém Krumlově 1998.
- BŮŽEK, Václav, *Českokrumlovsko v proměnách staletí*, Český Krumlov 1999.
- BŮŽEK, Václav, *Dvory velmožů s erbem růže. Všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, Praha 1997.
- BŮŽEK, Václav, *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011.
- DOLEŽALOVÁ, Jiřina, *Děti pětilisté růže*, Praha 2002.
- HAUBELT, Josef, *Jakub Krčín z Jelčan. List z historie jižních Čech*, Praha 2003.
- HOLÝ, Martin, *Zrození renesančního kavalíra. Výchova a vzdělání šlechty z českých zemích na prahu novověku 1500–1620*, Praha 2010.
- HULE, Miroslav, *Rožmberkův Krčín a Krčínův Rožmberk*, Třeboň 2004.
- JUŘÍK, Pavel, *Jihočeské dominium. Rožmberkové, Eggenberkové, Schwarzenbergové a Buquoyové v jižních Čechách*, Praha 2008.
- KAVKA, František, *Zlatý věk růží*, Praha 1993.
- KUBÍKOVÁ, Anna, *Oldřich II. z Rožmberka*, České Budějovice 2004.
- KUBÍKOVÁ, Anna, *Rožmberské kroniky krátký a sumovní výtah od Václava Březana*, České Budějovice 2005

KUBÍKOVÁ, Anna, *Rožmberské kroniky*, České Budějovice, 2005.

KUBÍKOVÁ, Anna, *Vilém z Rožmberka 1535–1592*, Český Krumlov 1992.

NĚMEC, Bohumír, *Rožmberkové. Životopisná encyklopedie panského rodu*, České Budějovice 2001.

PÁNEK, Jaroslav, *Petr Vok z Rožmberka. Život renesančního kavalíra*, Praha 2010.

PÁNEK, Jaroslav, *Poslední Rožmberk. Životní příběh Petra Voka*, Praha 1996.

PÁNEK, Jaroslav, *Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance*, Praha 1989.

PÁNEK, Jaroslav, *Vilém z Rožmberka. Politik smíru*, Praha 1998.

SVOBOODOVÁ, Anežka, *Petr Vok z Rožmberka*, Praha 1985.

ŠIMŮNEK, Robert, LAVIČKA, Roman, *Páni z Rožmberka 1250–1520. Jižní Čechy ve středověku*, České Budějovice 2011.

ŠIMŮNEK, Robert, *Správní systém šlechtického dominia v pozdně středověkých Čechách. Rožmberská doména 1418–1472*, Praha 2005

VESELÁ, Lenka, *Knihy na dvoře Rožmberků*, Praha 2005.

VOREL, Petr, *Velké dějiny zemí koruny české: svazek VII. 1526–1618*, Praha 2005.

7 RESUMÉ

The topic of my bachelor thesis is the last Rosenbergs. The Rosenbergs were the most powerful and important families in southern Bohemia. Their origins date back to the 12th century. The founder of the family was Vítěk of Prčice, which according to legend, divided his property among his five sons. Each family branch on behalf of one of the sons of Prčice Vítěk got their own family residence with its own coat of arms. The most famous branch includes the family branch of the Lords of Krumlov.

They expanded its property and had an influence in the country throughout the four centuries. The Rosenbergs tried to build monasteries in southern Bohemia. Their greatest prosperity was reached in the 13th and 14th century, when it was founded the Cistercian monastery in Vyšší Brod, later the monastery of Franciscan and the Poor Claris in Český Krumlov and the Augustinian order in Třeboň. The Rosenbergs' power and the power of the royal court grew and they got into direct contact with the ruler of that time.

The most important Rosenberg was Wilhelm von Rosenberg, who had great political influence in the Czech Republic and abroad. He went to lead the resistance against the Turkish threat and became twice a candidate for the Polish throne. He refused the Rosenberg's heritage in order not to jeopardize his status in the country. He was also awarded the Order of the Golden Fleece for his merits. Wilhelm von Rosenberg was married four times but none of the wives did not give him a male successor, so as the next successor became Wilhelm's brother Petr Vok of Rosenberg. He was not too involved in political life only when it was necessary. He built his palace in Trebon, where he expanded his collections.

Petr Vok of Rosenberg was married only once, and even this marriage did not bring a descendant, so that after the death of Peter Rosenberg genus disappeared.